

Beckett, Sandra L.: *Crossover Picturebooks: A Genre for All Ages*. New York & London: Routledge, 2012. 398 s. ISBN 978-0-415-87230-0

Bilderboken betraktas inte längre som en angelägenhet enbart för barn i förskoleåldern. Tvärtom har ett ökat intresse för visuellt berättande sipprat in i många litterära kategorier. Seriernas estetik gifter sig med den grafiska romanen, bilderböckerna klättrar upp i åldrarna och hittar en mer varierad läsekrets. Allt detta är tecken på barnlitteraturens potential som estetisk kategori. Den kanadensiska barnlitteraturforskaren och tidigare ordförande för forskarsällskapet IRSCL, Sandra L. Beckett, har särskilt intresserat sig för barnbokens gränsöverskridanden. I sina studier om Rödluvan, *Recycling Red Riding Hood* (2002) och *Red Riding Hood for All Ages* (2008), har hon följt Rödluvan i spåren i de ständigt nya omgestaltningar denna barnlitteraturens urtext får. I arbetet med *Crossover Fiction* (2009) samlade Beckett ett så digert internationellt material att hon var tvungen att exkludera bilderböckerna. De får nu sin egen studie i *Crossover Picturebooks. A Genre for All Ages*.

Beckett tar ett brett grepp om crossover-bilderböckerna. Detta är både studiens fördel och nackdel. Fördelen är att boken är närmast encyklopedisk till sin karaktär. Nackdelen är att mängden detaljer skymmer en mer övergripande diskussion. Dilemmat är även att de bilderböcker en nordisk läsare inte nödvändigtvis är bekant med beskrivs länge och väl, vilket riskerar bli långrandigt, medan de böcker läsaren är välbekant med beskrivs schematiskt. Becketts bok är tungläst, det är mer träd än skog. Och stigen genom skogen är slingrande och skymms ställvis för läsaren.

Förtjänstfullt är ändå att nordiska crossover-bilderböcker sätts i ett större sammanhang. Danska Dorte Karrebæck, som är tongivande inom nordisk crossover-bilderbok, har fått äran att illustrera pärmen med en bild där den förvuxna flickan från *Pigen der var go til mange ting* (1997) läser för förskrämda och förkrympta vuxna. Det är en komisk kommentar till crossover-bilderbokens åldersblandade publik, där både barnläsare och vuxenläsare bjuds på tankegoods med tuggmotstånd. Bilderboksformatet är i sig en hybridform där grepp som polyfokalisering eller parodi frodas. Bilderboken uttrycker föreställningar om verklighet och fiktion, den är i allt en utmanande läsoplevelse även för vuxna.

Inledningsvis introduceras crossover-begreppet med tonvikt på just bilderbokens estetik och hur kategorin fungerar åldersöverskridande. Beckett noterar både böckernas tematiska och formella aspekter. Här berörs kostsamt utformade *artists books* som leker med själva formatet. Beckett visar att bilderboken kan se ut precis hur som helst: den kan vara skulptur, flikutvikning eller muralmålning. Materialitet, papperskvalitet eller håll bidrar till läsoplevelsen. Impulserna kommer från bildkonst, teater, film. Exempel på detta är Warja Lavaters vibbok som återberättar *Rödluvan* med grafiska former, där Rödluvan är ett rött klot, skogen flera gröna och så vidare.

Den ordlösa bilderboken ägnas ett helt kapitel där Beckett poängterar att detta format inbjuder till den mest medskapande läsningen. Det stämmer säkert, men samtidigt kan det höga kravet på medskapande hämma läsaren. Böcker som Tord Nygrens *Den röda Tråden* (1987) eller Judith Drews *Vimmelboken* (2012) gör åtminstone mej lätt ängslig att missa något väsentligt. Bilderböcker som alluderar på konsthistoria får också ett eget kapitel. Avsnittet illustrerar dilemmat med att nå barnläsaren. Den så kallade osofistikerade läsare som är okunnig om konsttraditionen missar bilderbokens hänvisningar, något som Beckett inte närmare diskuterar. Alla har kanske inte på egen hand identifierat Edward Hoppers byggnader i Stian Holes *Garmanns sommar* (2006)? Holes ståndpunkt är att det knappast gör något att inte alla konsthistoriska referenser fångas upp av läsarna.

Beckett har en tendens att luta sig mot bilderboksmakarnas egna uttolkningar av sina verk snarare än att borra i dem med hjälp av forskningens angreppssätt. Att crossover-bilderböcker kan ifrågasätta lineärt läsande är ändå en väldigt spännande tanke som utmanar hela vårt sätt att läsa. Böckerna kan erbjuda innovativt innehåll och filosofisk komplexitet i begreppen framfört i extremt förenklad form, som i Lavaters redan nämnda bok där *Rödluvan* är reducerad till ett rött klot.

Becketts framställning är inkluderande. Hon skissar indirekt konturerna av en nordisk crossover-kanon med namn som Dorte Karrebæck, Gro Dahle och Svein Nyhus, Stian Hole med flera. Hon visar på bilderbokens gestaltning av vidgade känsleregister, som exempelvis melankolin hos Stian Hole. Karrebæcks bilderböcker tolkar hon i ljuset av burlesk, karikatyr och grotesk. Beckett parafraserar genomgående bilderna ledigt i de böcker hon diskuterar och bilderbokens visuella grammatik framträder fint i boken.

Som forskarprofil är Beckett en samlare, hon gör ett digert utgrävningsarbete utgående från en ingång, generationsöverskridandet. Teorin skjuts i bakgrunden, exemplen i förgrunden då hon skärskådar innovativa format, metafiktivitet, genreblandning och gränsöverskridanden. Crossover-bilderboken präglas av att den utmanar konventioner, Beckett tangerar bland annat nakenhet och död. Hon listar tabubrytande böcker, men lämnar dem vagt inringade som tematiskt intressanta för alla åldrar.

Beckett uppsöker bilderbokens grafiska och tematiska förnyelsenoder. Boken fullkomligen vältrar sig i tips på goda bilderböcker och har ett användbart register. I det fall böckerna är okända och svåråtkomliga hade fler illustrationer varit fint, men en kompletterande nätsökning fungerar också. Avantgarde-bilderboken, som bilderboksforskningen hyllar, har en framträdande plats, och det är förstås här generationsöverskridande tendenser är synligast. Den bristande återkopplingen till teori är *Crossover Picturebooks* akilleshäl. I övrigt är boken ett stimulerande ymninghetshorn som inventerar ett fält som forskningen fortsätter att fördjupa studiet av.

Mia Österlund
Docent i litteraturvetenskap
Åbo Akademi